

MA'MURIY SUDLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI.

Ulmasov Muhridin Bobir o'g'li

Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti

Yurisprudensiya yo'nalishi 2-kurs talabasi

E-mail: ulmasovmuhridin426@gmail.com

Tel.: +998 94 000 03 13

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida ma'muriy sudlar faoliyatining huquqiy asoslari, ularning tashkil etilishi, vakolatlari hamda fuqarolar va yuridik shaxslarning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilishdagi o'rni ilmiy-huquqiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, ma'muriy sudlarning Konstitutsiya, Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeks va boshqa normativ-huquqiy hujjatlarga asoslangan faoliyati, davlat organlari ustidan sud nazoratini amalga oshirishdagi ahamiyati hamda odil sudlovni ta'minlashdagi roli yoritilgan. Sud-huquq islohotlari natijasida ma'muriy sudlarning mustaqilligi va samaradorligini oshirish, ochiqlik hamda shaffoflikni ta'minlash bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar ham tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: ma'muriy sud, ma'muriy sud ishlarini yuritish, odil sudlov, qonun ustuvorligi, davlat organlari, huquqiy himoya, sud nazorati, ma'muriy nizolar, sud mustaqilligi, Konstitutsiya.

Huquqiy demokratik davlatni barpo etishning muhim shartlaridan biri davlat organlari faoliyati ustidan samarali sud nazoratini ta'minlash hisoblanadi. Davlat boshqaruvi organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlar, harakatlar yoki harakatsizliklar fuqarolar hamda yuridik shaxslarning huquq va manfaatlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunday vaziyatlarda buzilgan huquqlarni tiklashning eng muhim vositasi ma'muriy sudlarga murojaat qilish hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida ma'muriy sudlarning tashkil etilishi sud-huquq islohotlarining muhim bosqichlaridan biri bo'lib, davlat organlari

faoliyatining qonuniyligi ustidan sud nazoratini kuchaytirish, fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini himoya qilish hamda qonun ustuvorligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Ma'muriy sudlar davlat organlari bilan fuqarolar yoki tashkilotlar o'rtasida yuzaga keladigan ommaviy-huquqiy nizolarni mustaqil va xolis tarzda ko'rib chiqadi. Shu sababli ma'muriy sudlar faoliyatining huquqiy asoslarini ilmiy jihatdan o'rganish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Ma'muriy sudlarning huquqiy faoliyati, avvalo, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi bilan kafolatlangan bo'lib, unda har bir shaxsning o'z huquq va erkinliklarini sud orqali himoya qilish huquqi mustahkamlangan. Mazkur konstitutsiyaviy norma davlat organlari faoliyatining qonuniyligi ustidan sud nazoratini amalga oshirish uchun muhim huquqiy poydevor vazifasini bajaradi. Fuqarolar va yuridik shaxslar davlat organlari, mansabdor shaxslar yoki boshqa vakolatli subyektlarning noqonuniy qarorlari, harakatlari yoki harakatsizligi tufayli buzilgan huquqlarini ma'muriy sudlarda himoya qilish imkoniyatiga ega. Shu jihatdan ma'muriy sudlar inson huquqlarining ishonchli kafolati sifatida faoliyat yuritadi. Ma'muriy sudlarning asosiy huquqiy manbalaridan biri O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksi hisoblanadi. Ushbu kodeks ma'muriy sud ishlarini ko'rib chiqish tartibi, sud ishtirokchilarining huquq va majburiyatlari, dalillarni taqdim etish hamda baholash, sud qarorlarini qabul qilish va ularni ijro etish tartibini batafsil belgilaydi. Mazkur kodeks sud ishlarini ochiqlik, qonuniylik, tenglik, tortishuvlilik va sud mustaqilligi prinsiplari asosida yuritishni nazarda tutadi. Bu esa sud qarorlarining adolatli va asosli bo'lishini ta'minlaydi.

Ma'muriy sudlarning muhim vazifalaridan biri davlat organlari faoliyatida qonun ustuvorligini ta'minlashdir. Agar davlat organi yoki mansabdor shaxs qonun talablariga zid qaror chiqarsa yoki fuqaroning huquqlarini buzadigan harakat sodir etsa, ma'muriy sud bunday qaror yoki harakatni noqonuniy deb topishi va uni bekor qilishi mumkin. Bu esa davlat boshqaruvi organlarining mas'uliyatini oshirish bilan birga, fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. Shu orqali ma'muriy sudlar davlat va jamiyat o'rtasidagi huquqiy muvozanatni saqlashda muhim institut sifatida namoyon

bo'ladi. So'nggi yillarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan sud-huquq islohotlari ma'muriy sudlar faoliyatini yanada takomillashtirishga xizmat qilmoqda. Sud tizimining mustaqilligini mustahkamlash, sudyalarning daxlsizligini ta'minlash, elektron sud tizimini joriy etish, sud hujjatlarining ochiqqligini kengaytirish hamda fuqarolar uchun sudlarga murojaat qilishni soddalashtirish bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. Natijada ma'muriy sudlarda ishlarni ko'rib chiqish sifati va tezkorligi oshib, odil sudlov tamoyillari yanada mustahkamlanmoqda.

Ma'muriy sudlar faoliyatida protsessual prinsiplarga rioya etish alohida ahamiyatga ega. Sud ishlarini oshkorlik, taraflarning tengligi, mustaqillik, xolislik va qonuniylik asosida ko'rib chiqish fuqarolarning sud tizimiga bo'lgan ishonchini oshiradi. Har bir ish bo'yicha barcha dalillar har tomonlama va xolis baholanadi, sud esa faqat qonun talablariga asoslangan holda qaror qabul qiladi. Bu esa davlat organlari faoliyatida qonun ustuvorligini ta'minlash bilan birga, inson huquqlarini samarali himoya qilishga xizmat qiladi. Ma'muriy sudlar investitsiya muhiti va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda ham muhim o'rin tutadi. Tadbirkorlik subyektlari davlat organlarining noqonuniy qarorlari tufayli zarar ko'rgan hollarda ma'muriy sudlarga murojaat qilish orqali o'z huquqlarini tiklash imkoniyatiga ega. Bu esa iqtisodiy munosabatlarda huquqiy barqarorlikni ta'minlab, investorlarda mamlakat sud tizimiga nisbatan ishonchni kuchaytiradi. Shu sababli ma'muriy sudlar nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi institut, balki iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiluvchi muhim huquqiy mexanizm ham hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ma'muriy sudlar faoliyatining huquqiy asoslari fuqarolar va yuridik shaxslarning huquqlari hamda qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilishga qaratilgan mukammal huquqiy tizimni tashkil etadi. Konstitutsiya, Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeks, ***Sudlar to'g'risida***gi Qonun hamda boshqa normativ-huquqiy hujjatlar ma'muriy sudlar faoliyatining asosiy huquqiy poydevorini yaratadi. Sud-huquq islohotlarini izchil davom ettirish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, sudlarning mustaqilligini yanada mustahkamlash va protsessual kafolatlarni rivojlantirish

orqali ma'muriy sudlar faoliyatining samaradorligini oshirish mumkin. Bu esa mamlakatda qonun ustuvorligini ta'minlash, inson huquqlarini ishonchli himoya qilish va huquqiy demokratik davlatni rivojlantirishning muhim omili bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksi. – Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasining *****Sudlar to'g'risida*****gi Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasining *****Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida*****gi Qonuni.
5. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining ma'muriy sud amaliyotiga oid qarorlari.
6. Rustamboyev M.H. Sud hokimiyati va odil sudlov asoslari. – Toshkent: TDYU nashriyoti.
7. Odilqoriyev X.T., Tulteyev I.T. Davlat va huquq nazariyasi. – Toshkent.